

HỌC VIỆN NÔNG NGHIỆP VIỆT NAM

ĐỖ THỊ DINH

**GIẢI PHÁP KINH TẾ VÀ QUẢN LÝ
GIẢM THIỂU Ô NHIỄM MÔI TRƯỜNG
TẠI CÁC LÀNG NGHỀ NGOẠI THÀNH HÀ NỘI**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC NÔNG NGHIỆP - 2017

HỌC VIỆN NÔNG NGHIỆP VIỆT NAM

ĐỖ THỊ DINH

**GIẢI PHÁP KINH TẾ VÀ QUẢN LÝ
GIẢM THIỂU Ô NHIỄM MÔI TRƯỜNG
TẠI CÁC LÀNG NGHỀ NGOẠI THÀNH HÀ NỘI**

Chuyên ngành: Kinh tế phát triển

Mã số: 62 31 01 05

Người hướng dẫn: PGS.TS. Ngô Thị Thuận

PGS.TS. Phạm Bảo Dương

HÀ NỘI - 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi, các kết quả nghiên cứu được trình bày trong luận án là trung thực, khách quan và chưa từng dùng để bảo vệ lấy bất kỳ học vị nào.

Tôi xin cam đoan rằng mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận án đã được cảm ơn, các thông tin trích dẫn trong luận án này đều được chỉ rõ nguồn gốc.

Hà Nội, ngày... tháng... năm 2017

Tác giả luận án

Đỗ Thị Dinh

LỜI CẢM ƠN

Trong suốt thời gian học tập, nghiên cứu và hoàn thành luận án, tôi đã nhận được sự hướng dẫn, chỉ bảo tận tình của các thầy cô giáo, sự giúp đỡ, động viên của bạn bè, đồng nghiệp và gia đình.

Nhân dịp hoàn thành luận án, cho phép tôi được bày tỏ lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc tới tập thể giáo viên hướng dẫn: PGS.TS Ngô Thị Thuận; PGS.TS Phạm Bảo Dương - Học Viện Nông nghiệp Việt Nam đã tận tình hướng dẫn, dành nhiều công sức, thời gian và tạo điều kiện cho tôi trong suốt quá trình học tập và thực hiện đề tài.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành tới Ban Giám đốc, Ban Quản lý đào tạo, Bộ môn Phân tích định lượng, Khoa Kinh tế và Phát triển nông thôn - Học viện Nông nghiệp Việt Nam; Ban Lãnh đạo Khoa Kinh tế Tài nguyên và Môi trường, Ban giám hiệu - Trường Đại học Tài nguyên và Môi trường Hà Nội đã tận tình giúp đỡ tôi trong quá trình học tập, thực hiện đề tài và hoàn thành luận án.

Tôi xin chân thành cảm ơn tập thể lãnh đạo, cán bộ viên chức của các cơ quan ban ngành của thành phố Hà Nội đặc biệt là Chi cục bảo vệ môi trường Hà Nội - Sở Tài nguyên và Môi trường Hà Nội và Sở công thương Hà Nội, các phòng ban chức năng của các huyện Thanh Trì, Đông Anh, Hoài Đức, Thạch Thất, Thường Tín; Ủy ban nhân dân các xã Tân Triều (Thanh Trì), Vân Hà (Đông Anh), Minh Khai (Hoài Đức), Phùng Xá (Thạch Thất), Thụy Ứng (Thường Tín) và các hộ gia đình, các cơ sở sản xuất tại làng nghề đã giúp đỡ và tạo điều kiện cho tôi trong suốt quá trình thực hiện đề tài.

Xin chân thành cảm ơn gia đình, người thân, bạn bè, đồng nghiệp đã tạo mọi điều kiện thuận lợi và giúp đỡ tôi về mọi mặt, động viên khuyến khích tôi hoàn thành luận án./.

Hà Nội, ngày ... tháng ... năm 2017

Nghiên cứu sinh

Đỗ Thị Dinh

MỤC LỤC

Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn.....	i
Mục lục	ii
Danh mục các chữ viết tắt.....	v
Danh mục các bảng.....	vi
Danh mục đồ thị.....	viii
Danh mục sơ đồ	viii
Trích yếu luận án	ix
Thesis abstract.....	xi
Phần 1. Mở đầu	1
1.1. Tính cấp thiết của đề tài	1
1.2. Mục tiêu nghiên cứu	3
1.2.1. Mục tiêu chung	3
1.2.2. Mục tiêu cụ thể	3
1.3. Đối tượng nghiên cứu và phạm vi nghiên cứu.....	4
1.3.1. Đối tượng nghiên cứu	4
1.3.2. Phạm vi nghiên cứu	4
1.4. Những đóng góp mới của đề tài.....	4
1.5. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài	5
Phần 2. Cơ sở lý luận, kinh nghiệm thực tiễn về giải pháp kinh tế và quản lý giảm thiểu ô nhiễm môi trường làng nghề.....	6
2.1. Cơ sở lý luận về giải pháp kinh tế và quản lý nhằm giảm thiểu ô nhiễm môi trường làng nghề.....	6
2.1.1. Các khái niệm	6
2.1.2. Sự cần thiết có các giải pháp kinh tế và quản lý nhằm giảm thiểu ô nhiễm môi trường làng nghề.....	12
2.1.3. Nội dung của giải pháp kinh tế và quản lý giảm thiểu ô nhiễm môi trường làng nghề.....	15
2.1.4. Các yếu tố ảnh hưởng đến thực hiện giải pháp kinh tế và quản lý nhằm giảm thiểu ô nhiễm môi trường làng nghề.....	21
2.1.5. Tiêu chí đánh giá giải pháp.....	24

2.2.	Kinh nghiệm thực tiễn về giải pháp kinh tế và quản lý nhằm giảm thiểu ô nhiễm môi trường làng nghề.....	26
2.2.1.	Kinh nghiệm quốc tế.....	26
2.2.2.	Kinh nghiệm trong nước.....	29
2.2.3.	Bài học kinh nghiệm về áp dụng giải pháp kinh tế, quản lý nhằm giảm thiểu ô nhiễm môi trường làng nghề cho thành phố Hà Nội.....	36
2.3.	Một số công trình nghiên cứu có liên quan.....	37
	Tóm tắt phần 2.....	41
	Phần 3. Phương pháp nghiên cứu.....	42
3.1.	Đặc điểm của địa bàn nghiên cứu.....	42
3.1.1.	Đặc điểm cơ bản của thành phố Hà Nội.....	42
3.1.2.	Đặc điểm cơ bản các làng nghề điều tra.....	46
3.2.	Phương pháp nghiên cứu.....	48
3.2.1.	Phương pháp tiếp cận và khung phân tích.....	48
3.2.2.	Chọn điểm khảo sát.....	49
3.2.3.	Thu thập dữ liệu.....	51
3.2.4.	Xử lý và tổng hợp dữ liệu.....	53
3.2.5.	Phân tích thông tin.....	53
3.2.6.	Hệ thống các chỉ tiêu nghiên cứu.....	54
	Tóm tắt phần 3.....	56
	Phần 4. Thực trạng thực hiện các giải pháp kinh tế và quản lý giảm thiểu ô nhiễm môi trường tại các làng nghề ngoại thành Hà Nội.....	57
4.1.	Hiện trạng làng nghề và ô nhiễm môi trường tại các làng nghề ngoại thành Hà Nội.....	57
4.1.1.	Hiện trạng phát triển các làng nghề.....	57
4.1.2.	Hiện trạng ô nhiễm môi trường làng nghề.....	61
4.2.	Thực trạng áp dụng các giải pháp kinh tế & quản lý nhằm giảm thiểu ô nhiễm môi trường ở ngoại thành Hà Nội.....	74
4.2.1.	Thực trạng áp dụng giải pháp kinh tế.....	74
4.2.2.	Thực trạng áp dụng giải pháp quản lý.....	88
4.3.	Đánh giá kết quả, hạn chế và các yếu tố ảnh hưởng đến thực thi các giải pháp kinh tế và quản lý giảm thiểu ô nhiễm môi trường làng nghề ngoại thành Hà Nội.....	110

4.3.1. Đánh giá kết quả, hạn chế trong thực thi các giải pháp kinh tế và quản lý giảm thiểu ô nhiễm môi trường.....	110
4.3.2. Yếu tố ảnh hưởng đến các giải pháp kinh tế và quản lý giảm thiểu ô nhiễm môi trường làng nghề ngoại thành Hà Nội	116
Tóm tắt phần 4	122
Phần 5. Hoàn thiện và tiếp tục thực thi giải pháp kinh tế và quản lý nhằm giảm thiểu ô nhiễm môi trường tại các làng nghề ngoại thành Hà Nội	124
5.1. Căn cứ hoàn thiện	124
5.2. Định hướng hoàn thiện và tiếp tục thực thi giải pháp kinh tế và quản lý giảm thiểu ô nhiễm môi trường làng nghề đến năm 2025	126
5.3. Hoàn thiện và tiếp tục thực thi giải pháp kinh tế và quản lý giảm thiểu ô nhiễm môi trường làng nghề ngoại thành Hà Nội đến năm 2025.....	127
5.3.1. Đẩy mạnh thực hiện Quy hoạch cho các làng nghề.....	127
5.3.2. Hoàn thiện bộ máy và cơ chế quản lý môi trường làng nghề tại cấp xã.....	128
5.3.3. Tăng cường giáo dục bảo vệ môi trường	131
5.3.4. Chuyển giao áp dụng khoa học công nghệ tiên tiến trong sản xuất & xử lý chất thải làng nghề	131
5.3.5. Tăng cường thực thi các công cụ quản lý môi trường làng nghề	133
5.3.6. Nghiên cứu, tư vấn cụ thể hóa các biện pháp kinh tế trong bảo vệ môi trường làng nghề	136
5.3.7. Hoàn thiện cơ chế thực thi các văn bản pháp lý và chính sách hỗ trợ bảo vệ môi trường làng nghề	137
Tóm tắt phần 5	139
Phần 6. Kết luận và kiến nghị.....	140
6.1. Kết luận.....	140
6.2. Kiến nghị.....	142
6.2.1. Đối với Nhà nước	142
6.2.2. Đối với các nhà nghiên cứu	142
Danh mục các công trình công bố có liên quan đến luận án	143
Tài liệu tham khảo	144
Phụ lục	151

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Từ viết tắt	Nghĩa tiếng Việt
BCH TW	Ban chấp hành Trung ương Đảng
BNN	Bộ Nông nghiệp và PTNT
BTC	Bộ Tài chính
BTNMT	Bộ Tài nguyên và Môi trường
BVMT	Bảo vệ môi trường
CBNSTP	Chế biến nông sản thực phẩm
CP	Chính phủ
ĐBSH	Đồng bằng sông Hồng
ĐGTĐMT	Đánh giá tác động môi trường
ĐVT	Đơn vị tính
KLNT	Khối lượng nước thải
NĐ	Nghị định
NSX	Năng suất xanh
SX	Sản xuất
TCVN	Tiêu chuẩn Việt Nam
TN&MT	Tài nguyên và Môi trường
Trđ	Triệu đồng
TT	Thông tư
TTCN	Tiểu thủ công nghiệp
UBND	Ủy ban nhân dân
VPC	Trung tâm Năng suất Việt Nam
VSMT	Vệ sinh môi trường
THT	Tổ hợp tác

DANH MỤC CÁC BẢNG

STT	Tên bảng	Trang
3.1.	Diện tích, dân số của thành phố Hà Nội năm 2010, 2013, 2016	43
3.2.	Tình hình sử dụng đất đai ngoại thành Hà Nội năm 2016.....	43
3.3.	Cơ cấu giá trị tổng sản phẩm thành phố Hà Nội năm 2010-2016	44
3.4.	Tình hình chung của các xã có làng nghề nghiên cứu	46
3.5.	Thống kê các loại tài liệu thứ cấp thu thập.....	51
3.6.	Số mẫu chọn khảo sát ở 5 huyện đại diện thành phố Hà Nội.....	52
3.7.	Hệ thống chỉ tiêu phân tích theo tiêu chí đánh giá giải pháp.....	55
4.1.	Số làng nghề, số hộ, lao động làm nghề và giá trị sản xuất của các ngành nghề trên địa bàn ngoại thành Hà Nội	57
4.2.	Các chỉ tiêu thể hiện thực trạng SX KD ở các làng nghề điều tra	59
4.3.	Khối lượng nước thải tại các làng nghề bình quân/ ngày	64
4.4.	Tổng lượng chất thải rắn các làng nghề bình quân một ngày.....	65
4.5.	Kết quả phân tích mẫu nước thải làng nghề Minh Khai.....	66
4.6.	Kết quả phân tích mẫu nước tại một số điểm của làng nghề lược sừng Thụy Ứng.....	68
4.7.	Kết quả phân tích mẫu không khí tại làng nghề Thụy Ứng.....	69
4.8.	Các chỉ tiêu phân tích mẫu đất và một số chỉ tiêu phân tích vi lượng (mg/kg) môi trường đất tại Phùng Xá.....	70
4.9.	Kết quả phân tích nước thải tại Phùng Xá	71
4.10.	Chất lượng môi trường không khí tại Phùng Xá	72
4.11.	Quy định thu phí bảo vệ môi trường đối với chất thải ở các làng nghề ngoại thành Hà Nội.....	77
4.12.	Mức phí đóng góp cho bảo vệ môi trường của các hộ/ cơ sở sản xuất trong làng nghề ngoại thành Hà Nội.....	79
4.13.	Tình hình thực hiện phí vệ sinh môi trường, phí bảo vệ môi trường tại làng nghề điều tra	80
4.14.	Nguồn vốn của Quỹ bảo vệ môi trường Hà Nội năm 2012-2014.....	85
4.15.	Kết quả hỗ trợ tài chính cho các dự án bảo vệ môi trường năm 2012-2014	86

4.16.	Các dự án bảo vệ môi trường được vay vốn với lãi suất ưu đãi từ Quỹ bảo vệ môi trường Hà Nội 2012-2014.....	87
4.17.	Ý kiến đánh giá của cán bộ quản lý các cấp và người dân về các công cụ kinh tế trong quản lý giảm thiểu ô nhiễm môi trường làng nghề ở ngoại thành Hà Nội.....	88
4.18.	Số lượng các văn bản pháp lý về bảo vệ môi trường làng nghề ở ngoại thành Hà Nội.....	92
4.19.	Ý kiến đánh giá của các bộ quản lý các cấp về các hạn chế của hệ thống văn bản pháp lý trong bảo vệ môi trường làng nghề ở ngoại thành Hà Nội	97
4.20.	Quan điểm, chỉ tiêu thực hiện và giải pháp bảo vệ môi trường trong quy hoạch phát triển làng nghề đến năm 2030 của thành phố Hà Nội	99
4.21.	Kế hoạch bảo vệ môi trường làng nghề trên địa bàn thành phố Hà Nội đến năm 2020.....	100
4.22.	Tổng hợp ý kiến của cán bộ, người dân ở các huyện và địa bàn về quy hoạch và kế hoạch bảo vệ môi trường làng nghề	103
4.23.	Tình hình thực hiện các quy hoạch, kế hoạch BVMT ở các làng nghề khảo sát.....	104
4.24.	Ý kiến của CBQL và người dân về triển khai quy hoạch và kế hoạch thực hiện BVMT các làng nghề khảo sát.....	106
4.25.	Tình hình thực hiện các biện pháp tuyên truyền, tập huấn về BVMT ở các làng nghề khảo sát	108
4.26.	Tình hình thực hiện công tác kiểm tra, giám sát BVMT tại các làng nghề khảo sát	110
4.27.	Ý kiến đánh giá của cán bộ quản lý các cấp về kết quả và các hạn chế trong thực hiện các công cụ quản lý giảm thiểu ô nhiễm môi trường làng nghề tại điểm khảo sát	111
4.28.	Tổng hợp kết quả và hạn chế trong quá trình thực thi các giải pháp kinh tế và quản lý tại các điểm khảo sát	115
4.29.	Số lượng đội ngũ công chức quản lý môi trường ở thành phố Hà Nội	117
4.30.	Năng lực của chủ hộ/ cơ sở nghề tại các xã điều tra.....	120
5.1.	Ma trận phân tích SWOT trong thực hiện các giải pháp kinh tế & quản lý giảm thiểu ô nhiễm môi trường tại các làng nghề ngoại thành Hà Nội.....	124